

ODEBRAĆ (66) *vb pf*

odebrać (66), [**odbrać**[ze względu na sylabizm wiersza]].

Wszystkie samogłoski jasne.

inf odebrać (14). ◇ *fut* 3 sg odbierze (4). ◇ 3 *pl* odbiorą (3). ◇ *praet* 2 sg m -ś odebrał (3). ◇ 3 sg m odebrał (16). *f* odebrała (1). ◇ 3 *pl* m *pers* odebrali (6). ◇ *plusq* 3 sg m był odebrał (2). ◇ *imp* 2 sg odbierz (2). ◇ *con* 1 sg m bych odebrał (1). ◇ 3 sg m by odebrał (1). ◇ 3 *pl* m *pers* by odebrali (4). ◇ *con praet* 1 sg m bym był odebrał (1). ◇ *impers praet* odebrano było (1). ◇ *con* by odebrano (1). ◇ *part praet act* odebrawszy (6); -ã- (5), -(a)- (1).

Sł stp notuje, *Cn brak*, *Linde XVIII w.*

1. Wziąć coś komuś lub otrzymać [w tym: co (55)] (60) :

a. *Bez zgody właściciela, często przemocą; retinere JanStat (31) :* Skänderbeg ípráwion był iż żywności idzie do woýlka Tureckiego dofyc z Mácedonией/ zálthapíl im y odebrał ią *BielKron* 250v; *SarnStat* 142.

odebrać od kogo (6): *LibLeg* 10/121, 11/68v; *BielKron* 131v, 457v; każę odebrać od nich ty wymyflne vbiorý ich *RejPos* 306; Oítátek ludzi onych zátým poimáli/ Muflzkiety/ wilki/ kuflze/ od nich odebráli. *KmitaSpit* C2.

odebrać komu (5): *LibLeg* 11/49v; *BielKron* 250; Tho też nieborak on dzbanarz ledá gdzie we błocie fie powáli/ támże y vflnie/ fluknią pomáże/ czapkę fltráci/ ofltrogi mu odbiorą/ z mieflzka wflzytko wydflubią *RejZwierc* 61; *ZawJeft* 26; *GrabPospR* N4v.

W charakterystycznych połączeniach: bramki odebrać, kusze, majątności, maszty, muszkiety, ostrogi, perły, ubiory, wilki, wszystko (wszystki rzeczy) (4), zaponki, zwierciadłka, żagle, żywność.

a. *Odzyskać rzecz przez kogoś przywłaszczoną* (18) :

odebrać od kogo (3): *MetrKor* 34/135; then vřzadnyk Czyełmyenłky poymal slodzyeye y odebral skarb od slodzyey *LibLeg* 11/184v; *ZapKościar* 1588/82v.

odebrać u kogo (1): yełzdzył flyłthem Vałchey Kro m. do pana Malchera abi yemv wroczył flkarbi czo odebral czo odebral [!] ye⁸⁰ vřzadnyk v zlodzyeyow *LibLeg* 11/184v.

odebrać komu (7): [*Swatopelk*] Kuiáwy y Krzyżaki flpułtołżył/ kościóły palił y łupił/ aż mu potým Krzyżacy odpárli y odebráli *BielKron* 361v, 68, 184v, 231v, 408v, 454; Sąsiad moy (práwi) wzięł mi to á to/ [...] przeto profłzę cię pomoż mi: pošli flugi żebych mu odebrał *GórnRozm* I3v.

Ze zdaniem dopełnieniowym (1): odebrał zálię co był ociec iego Azáel pobrał iego przodkom *BielKron* 87v.

W charakterystycznych połączeniach: odebrać państwa, skarb(y) (2), więźnie, wszystko (2).

Zwroty: »łupy, [plon] odebrać« (1): *StryjKron* 687; [A gdy z łupem wyciągnął, Niemcy go dognali, Poraziwszy go z Litwą, wszystek plon odbrali. *StryjPoczqt* 223].

»sowito odebrać« (1): Xiążę Słuckie Siemion dogoniwłży Tátarow [...] / poráził ich ná głowę/ y łupy wflzytkie tákże więźnie łowito odebrał *StryjKron* 687.

»odebrać szkodę« (1): Nohayłcy wtárgnęli Thátárom Przekopłkim do ich kráiu/ odebráli im pierwflzą flzkodę. *BielKron* 408v.

»odebrać zasię« [szyk zmienny] (4): odebrał im zalię wżytko Dawid co pobrali. *BielKron* 68, 87v, 184v, 454.

W przeni (1) :

Zwrot: »do rąk swych odebrać« (1): Nuż w Krześciaństwie inżym gdzie kacerftwo opánowało/ ázaż nie widzimy/ iáko takie obfite nádania/ pobożne/ pośiędzono/ [...] choć to kátholicy do rąk fwych odebráli/ máło w tym popráwy widác *PowodPr* 50.

Przeni (4) :

Zwrot: »lupy odebrać« [w tym: komu (2), od kogo (1)] (4): *CzechRozm* 178v; Bo Chrifstus [...] o łobie to y o fzátanie powiáda: iż on ná fzátaná mocarzá mocnieyfzy przyfzedł ktore⁸⁰ związał/ y lupy mu iego odebrał *CzechEp* 150, 205 [2 r.].

b. *Nie zadając gwałtu lub mając do tego prawo; recipere Vulg* (26) : Synu/ wípomni żeś odebrał dobrá (*marg*) twoie. G. (-) zá żywotá twego *WujNT Luc* 16/25, s. 263; *GosłCast* 25.

Przeni [od kogo] (1) : tym calżá á zupełnieyfżá náukę o wżyftkich Artykułách wiary chrześciańkiey/ z podánia Apoftolkiego od Itáfzycznych także fwoich odebráli. *ReszPrz* 95.

a. *Pobrać należności, świadczenia; accipere PolAnt, Vulg* (10) : *BibRadz Matth* 21/34; poltora sta Grziwyen prufkich odebrał svmy a pyeczdefzant Grziwyen nyebołczyk Grzegorz nyezolowki *ZapKościar* 1582/27; Vrzędnik y Klucznik máią tego doyrzeć/ áby kárby fkládáne mieli z káczmarmi/ [...] á ten co pieniądze odbiera/ ma też mieć karb fkládány/ iáko wiele zá piwo pieniędzy odbierze. *GosłGosp* 138, 70, 92, 106; A gdy fię przybliżył czás owocow/ połłał sługi fwe do onych oraczow/ áby odebráli owoce iego. *WujNT Matth* 21/34.

odebrać od kogo (3): Bendacz gotow Vrodzoni p. Iakub Sczawinski s Tarnowa a Starosta Myrachowski. fumnę pieniędzy [...] od Sliachatnego Iana Luborzkiego do ktorego od Actora bil na dzien dzifzeifzi pozwan, odebracz oczekiwaiącz przy nineifzim sądzie usque ad horas *ZapKościar* 1586/66v; Zadney licżby nie czynić z Vrzędnikiem/ áni z Száfárzem/ áni z Podfkárbim/ áż pieniądze odebráfzy od niego. *GosłGosp* 154; *GrabPospR* M2v.

β. *Otrzymać zwrot rzeczy swojej, danej lub pożyczonej komuś; recipere Vulg* (12) : *LibMal* 1554/192v; Włodárze tego pilnowác máią/ iż gdyby ktory vmárł/ áby qwity nie poginęły: máią ie odebrác/ y drugiemu obránemu oddác. *GosłGosp* 42, 114.

odebrać od kogo (2): Iefli pożyczacie tym od ktorych fię nádziewacie odebrác/ coż zá zaplátę mieć będziecie? *WujNT* 217, *Luc* 6/34.

W przeciwstawieniu: »pożyczać ... odebrać« (4): A iefli pożyczacie tym od ktorych fię fpodziewacie odebrác/ coż zá dziękę macie? ábowiemci y grzełznicy grzełznikom pożyczaią/ áby tylefz odebráli. *WujNT Luc* 6/34, s. 217, 218.

Zwroty: »odebrać z lichwą« (1): Sługo [...] miałeś tedy pieniądze moie poruczyć tym co pieniądzi hándluią/ á ią przyfzedłzy wżdybym był odebrał fwe z lichwą [*recepissem utique quod meum est cum usura*]. *WujNT Matth* 25/27.

»odebrać swe« (1): *WujNT Matth* 25/27 cf »odebrać z lichwą«.

»tyleż, za rowno odebrać« (1:1): Boć y grzełznicy grzełznikom pożyczaią/ áby zá rowno odebráli *WujNT* 218, *Luc* 6/34.

»zas odebrać« (1): Kędy kilka folwarkow pod iednym Vrzednikiem/ á w nich gęsi málo/ tedy z nich do iego folwarku zegnác/ gdzie pafza dobra ná odchowánie gęsi: co zás kázdy ná zímę fwe odbierze. *GostGosp* 120.

Przen (3) :

odebrać kogo (1): Co był nam Pan Bog [...] dał ony święte Zboru fwe⁸⁰ miłofniki/ to ie zásię odebrał *BudNT przedm a4*.

W przeciwstawieniu: »dać ... odebrać« (2): *BudNT przedm a4 cf odebrać kogo; CzechRozm 229v cf Przysłowie*.

Przysłowie: Pan był dał/ Pan też zás odebrał *CzechRozm 229v*.

Zwrot: »zas (a. zasię) odebrać« (3): *BudNT przedm a4; CzechRozm 229v; Aż gdy [Pan] niewdzięcznym zás z przykrá odbierze Dar luby/ toż nas wzbierze Tefknicá/ toż więc z nami/ Zefmy fkarb mieli/ á iuz go niemamy. RybGęśli Dv*.

c. Zabrać cudzą rzecz w zamian za swoją utraconą: powetować, zrekompensować sobie (3) :

odebrać ile razy więcej (2): Sędzia ma być by nie brał/ nie dał też nikomu/ A ten mi dáry przynioł/ bez wftyłtkiego fromu. Pátrzayciefz dáli tu co/ wierzcie mi w tey mierze/ Iż tám więcej po trzykroć łotrowfkie odbierze. *RejZwierz 18v, 37*.

Zwrot: »[z kogo] sowicie odebrać« (1): yfch czo bi kolwyek od yeho Kro. Mczi poddanich krziwdi. za granyczam lyvdzye nyepriyaczyelczy myeli. tho bi zalfye sowyczye zlyvdzy y fpoddanych yeho K. Mczi odebracz chczyely *LibLeg 11/133v*.

2. Pozbierać [co] (1) : należli [...] rozmaíte graty/ y fzáty/ y naczyynie bárzo drogie: y rozebráli między fie/ thák że wflyłtkiego zániesć niemogli/ áni przez trzy dni łupow odebrać [auferre]/ dla wielkości korzyści. Leop 2.Par 20/25.

3. Oddzielić od tego, co przylega; obrać; decerpere Mącz [w tym: co (4)] (5) : Drugie dzieći náležli ná rozniech v ogniá odebrawfzy kości/ kthorych vzywáli miáftho żelázá v ftrzałek *BielKron 441v; Mącz 39c*.

odebrać od czego (1): mięfo kurze [...] od kości odebrać *SienLek 88v*.

a. Zdjąć łupinę (2) : Tako gi [czosnek] odebrawfzy y odwarzywfy dobrze, day do niego kminu/ anyżu *FalZioł IV 46b*.

odebrać z czego (1): odbierz każdá głowę [czosnku] z namnieyfzey fkorki *FalZioł IV 45d*.

Synonimy: **1.a. odjąć, odrzeć**; **3. odczosnąć, oddzielić, odedrzeć, oderwać, odłamać, odłomić, odłupić, odrzeć, odtargnąć.**

Formacje wspólrdenne cf BRAC.

Cf ODEBRANIE, ODEBRANY